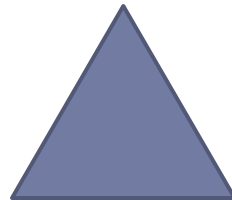

Prezentacija II dan

Predavač: Ranko Petrušić
Centar za informatički razvoj, Banja Luka

Računarska mreža, LAN i WAN

- ▶ Računarska mreža – povezan sistem računara sa namjenom razmjene podataka korisnika i racionalnije upotrebe resursa
- ▶ LAN – lokalna mreža (sistem računara jedne zgrade)
 - ▶ Kontrolu izvodi server
 - ▶ Veze se ostvaruju bakrenim žicama, optičkim kablovima ili bežično
- ▶ WAN – rasprostranjene mreže

WLAN ili Wi-Fi i Internet

- ▶ **Bežične mreže WLAN ili Wi-Fi**
 - ▶ Računari se spajaju na pristupnu tačku (hot spot)
 - ▶ Princip rada mreže je klijent server komunikacija
- ▶ **Internet – skup međusobno povezanih računarskih mreža razmještenih širom svijeta.**

Internet, Intranet i Extranet

▶ Internet

- ▶ Protokol – propisani način kojim se podaci prenose mrežom
- ▶ HTTP protokol – omogućava prikaz web stranica

▶ Intranet

- ▶ Privatna mreža zasnovana na Internet tehnologiji bez pristupa na ostatak Interneta
- ▶ Ako je dozvoljen pristup izvan privatne mreže koristi se posebni računar za filtriranje protoka podataka (vatreni zid ili firewall)

▶ Extranet

- ▶ Dio Intranet mreže koji je dostupan spoljnjim korisnicima uz određena ograničenja

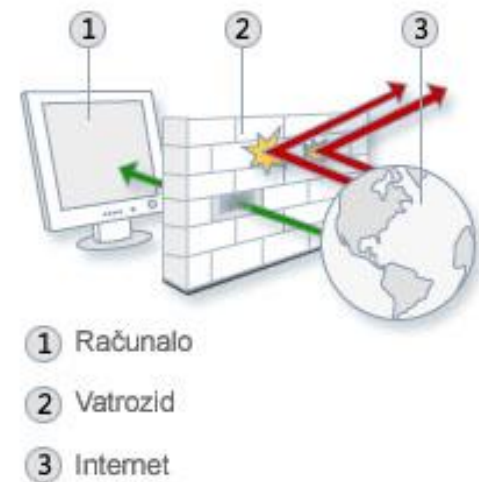
Internet

▶ Internet

- ▶ pruža korisnicima različite servise ([WWW](#), [elektronska pošta](#), ekonferencije i drugo)
- ▶ ISP - internet servis provajderi
- ▶ WWW – sistem koji omogućuje prenos i prikaz WWW stranica
- ▶ Veza ili link – tekst ili slika kojom se povezujemo sa www stranicom
- ▶ WWW pretraživač (browser) – program za prikaz i manipulaciju sa www stranicom
- ▶ URL – jedinstvena adresa za pristup nekom dokumentu putem Interneta

Firewall – vatreni zid

- ▶ Osigurava mrežu od upada
- ▶ Provjerava mrežni promet
- ▶ Softver ili hardver
- ▶ Program koji želi pristupiti Internetu treba dozvolu
- ▶ Može biti programski i sklopovski
- ▶ Nije isto što i antivirusni program

Sigurnost podataka

- ▶ Sigurnosne kopije (backup)
- ▶ Prijava
 - ▶ Korisničko ime
 - ▶ Šifra
 - ▶ Česte promjene pristupnih podataka
 - ▶ Kombinovanje brojeva i slova
 - ▶ Najmanje 6 znakova
- ▶ Sigurnosne mjere pri radu s elektronskom poštom
- ▶ Postupci u slučaju narušavanja sigurnosti podataka
- ▶ Tajnost podataka
 - ▶ Sigurnosna politika
- ▶ Zakon o zaštiti ličnih podataka
 - ▶ Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH

Sigurnost podataka

▶ Zaštita od virusa

- ▶ Ograničenje pristupa računalu
 - ▶ Zaštita pristupa računarima lozinkama
- ▶ Provjera izvora podataka
- ▶ Izrada sigurnosnih kopija
- ▶ Antivirusni programi
 - ▶ Redovno ažuriranje

▶ Postupak u slučaju otkrivanja virusa

- ▶ Ustanoviti vrsta virusa
 - ▶ virusi;
 - ▶ crvi;
 - ▶ trojanski konji;
 - ▶ špijunski softver;
 - ▶ lažni antivirusni softver
- ▶ Instalacija antivirusa ili antimalware softwarea

▶ Vatrozid (firewall)

Sigurnost podataka

- ▶ **Upravljenje informacionom sigurnošću**
 - ▶ Tajnost – zaštita uvida i dostupnosti povjerljivih podataka neovlaštenim osobama
 - ▶ Integritet podataka – konzistentnost podataka i sprječavanje promjena mimo ovlaštenih procedura
- ▶ **Sigurnost podataka**
 - ▶ Iskrivljenje podataka – neželjena promjena podataka
 - ▶ Sigurnost sprječava iskrivljenje podataka i kontrolu pristupa podacima

Cloud tehnologija

- ▶ Pojam "Cloud" (oblak) danas označava sinonim za dostupnost, brzinu i lakoću upravljanja podacima. Suštinski, to znači da je svaki djelić vama važnih podataka, na klik od vas i spreman za korišćenje. Vaši podaci su putem Clouda dostupni, lako prenosivi i pokretni.
- ▶ CLOUD predstavlja skup hardvera velike procesorske snage i visokokvalitetnog prostora na disku (professional storage) podržanih jakom radnom memorijom (RAM)
- ▶ Snaga cloud-a je u udruživanju hardverskih resursa (CPU, RAM i STORAGE)

Najpopularnije Cloud usluge

- ▶ **Backup sistemi**
 - ▶ Kod klijenta
 - ▶ Kod provajdera
- ▶ **VPS**
- ▶ **Cloud antivirusi**
 - ▶ Centralni server je smješten na lokaciji dobavljača usluge u servisnom centru, a na lokaciji klijenta se nalaze samo antivirusni agenti.
 - ▶ Prednost niži troškovi
- ▶ **IP telefonija**
- ▶ **Audio/Video konferencije**

Iskustvo sa VPS serverom

- ▶ Lokalna kompanija.
- ▶ Koristimo VPS server koji opslužuje preko 600 000 posjetilaca mjesečno.
- ▶ Nedostatak je što lokalne kompanije često imaju podršku koja nije uvijek spremna da reaguje u slučaju problema pa često servis ne radi i do 24h dnevno
- ▶ Visoka cijena (250 KM / 2 x 1 Ghz, 4 GB RAM, 60 GB SSD, RAID 10)
- ▶ Prednost lokalne infrastrukture (brži pristup podacima)

Besplatni cloud backup servisi

- ▶ **Dropbox** daje 2 GB besplatnog prostora koji se može proširiti do 16 GB dodavanjem novih korisnika
- ▶ **Google Drive** u vlasništvu Google gigantske kompanije obezbjeđuje do 15 GB besplatnog prostora.
- ▶ **Box** je popularan među poslovnim korisnicima. Nudi do 10 GB besplatnog prostora za ličnu upotrebu.
- ▶ **Mega** je veoma popularan servis za čuvanje fajlova a nastao je nakon gašenja megaupload.com. On obezbjeđuje čak i do 50 GB besplatnog prostora za svoje klijente.

Primjer: Dropbox

▶ Koristi od programa

- ▶ Veća sigurnost podatka (krađa računara, mehaničko oštećenje i sl.)
- ▶ Automatska sinhronizacija podataka na svim lokacijama
- ▶ Gdje god da se nalazite podaci su dostupni online
- ▶ Podijelite sa povjerljivim osobama sadržaj
- ▶ Sigurnost i pouzdanost – lični backup sistem
- ▶ Besplatan za manji obim potreba (2 GB)
- ▶ Dropbox za poslovne namjene – komercijalna verzija
 - ▶ \$9.99 / korisnik / mjesečno (100 GB)
 - ▶ \$15 / korisnik / mjesečno – Minimalno 5 korisnika (neograničena količina sadržaja)
 - ▶ Neograničen broj revizija
 - ▶ Praćenje pristupa sadržaju (lokacija, uređaj, vrijeme logovanja)
 - ▶ Zaštita sadržaja od dijeljenja van tima (administratorska)

▶ Instalacija programa

- ▶ Downloadovati instalacioni fajl sa dropbox.com
- ▶ U nekoliko koraka instalirati
- ▶ Odrediti lokaciju na kojoj će biti smješten folder u koji se ubacuje sadržaj
- ▶ Dodati fajlove koje želite da se uploaduju na server

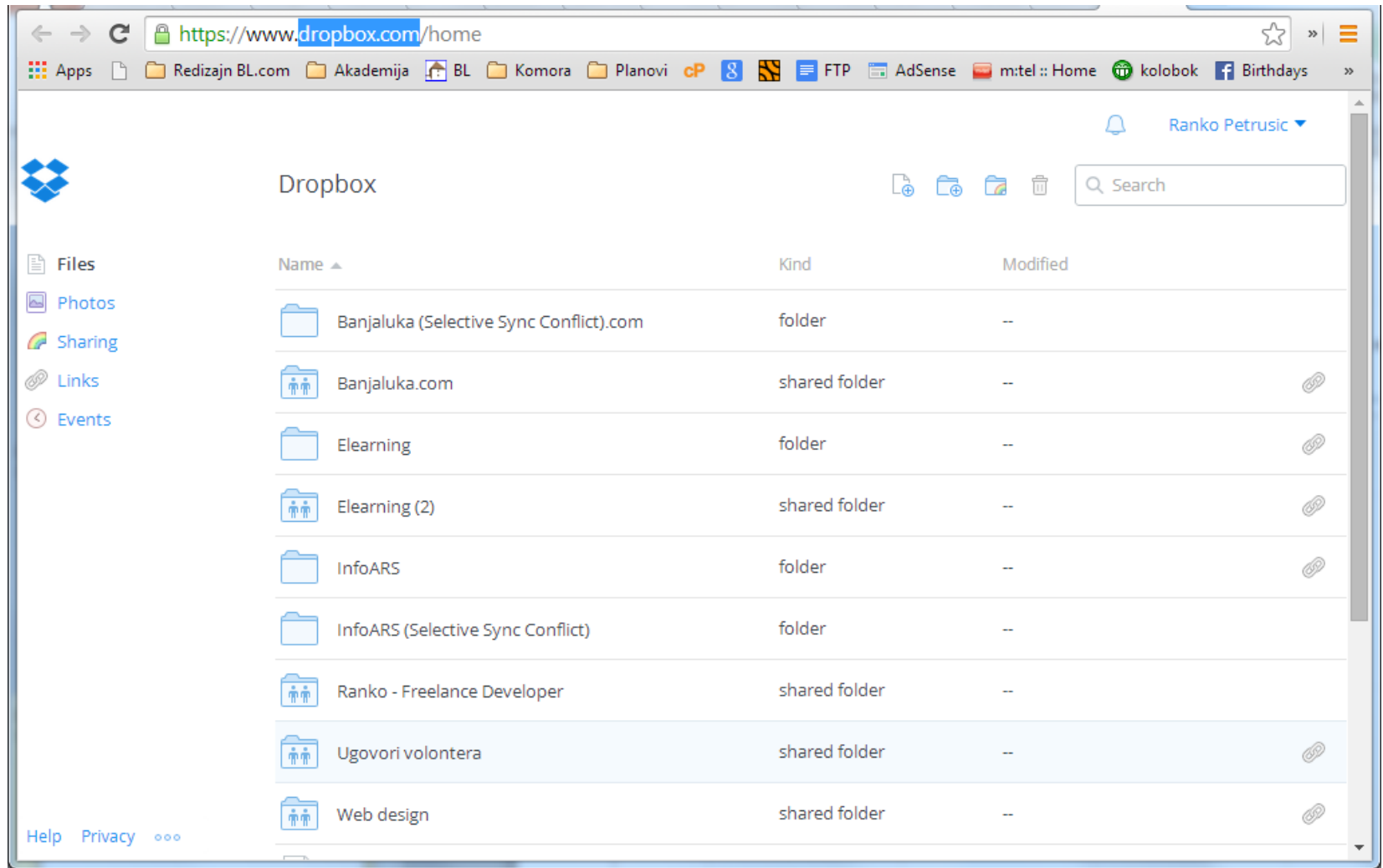
▶ Rizici

- ▶ Besplatna verzija - Ne postoje revizije izmjena (jedna backup kopija)

Primjer: Dropbox

- ▶ Podacima možete pristupiti
 - ▶ online putem sajta dropbox.com
 - ▶ Direktno na računaru u direktorijumu u koji dodajete dokumente
- ▶ Dropbox direktorijum na Vašem računaru
 - ▶ Obično se nalazi na disku C ili u „My Documents”
 - ▶ Možete promijeniti lokaciju gdje želite da se čuvaju podaci (recimo disk D)
 - ▶ Svi podaci koje dodate u direktorijum će biti sinhronizovani sa podacima online tako da ćete uvijek imati posljednju verziju dokumenta na oba mjesta
- ▶ Napomena: potrebno je neko vrijeme da se veći podaci putem Interneta sinhronizuju na oba mjesta. Zato nekad morate imati strpljenja. Da li su podaci sinhronizovani pratite na plavoj ikonici Dropbox koja se nalazi u donjem desnom uglu Vašeg računara. Ukoliko su svi podaci sinhronizovani ikonica ima zelenu kvačicu na sebi.
- ▶ Za naprednija podešavanja Dropboxa klikom miša na ikonicu u donjem desnom uglu prozora izabрати odgovarajuće podešavanje.

Primjer: Dropbox – izgled online

Mobilni i tablet uređaji

- ▶ 3,5 miliona korisnika mobilnih uređaja u BiH, više od pola pametni telefoni
- ▶ Mobilnost uz mobilni internet
- ▶ Rad čak i van kancelarije, tokom puta
- ▶ Lakši pristup podacima na terenu
- ▶ Veća fleksibilnost zaposlenima u kompaniji
- ▶ Međutim, uvođenje mobilnog rješenja nije jednostavan potez za kompaniju i zahtijeva specijalizovane stručnjake posebno u području planiranja, pripreme i vođenja same implementacije novih IT rješenja.

Email komunikacija - savjeti

- ▶ Ukoliko prosljeđujete (**forward**) mail koji ste primili, nemojte mijenjati tekst u njemu kako primaoca ne biste doveli u zabludu.
- ▶ Ukoliko je mail bio **lična poruka** vama, a vi želite da ga podijelite sa grupom ljudi, morate prvo tražiti dozvolu od pošiljaoca da to učinite.
- ▶ Zapamtite da je osoba kojoj šaljete mail ljudsko biće čiji se kultura, jezik i humor mogu razlikovati od vašeg drastično. Takođe, ne zaboravite da se u različitim zemljama razlikuju mjere, izrazi, formati i datumsko označavanje, a naročito budite oprezni sa upotrebom sarkazma.
- ▶ NIKADA NE KORISTITE SVA **VELIKA SLOVA** ZA PISANJE JER TO ZNAČI DA VIČETE!
- ▶ Trudite se da ne koristite smajlije u zvaničnim komunikacijama.

Email komunikacija - savjeti

- ▶ Ukoliko odgovarate na **mail koji vas je emocionalno pogodio**, napišite odgovor, ali ga pustite da prenoći – ili makar sačekajte neko vreme prije nego ga pošaljete. Nemojte odgovarati kada ste ljuti ili nervozni, jer ljudi tada najčešće pogriješe i kažu više nego što žele.
- ▶ Budite **kratki i jasni**. Email komunikacija **ne može zameniti poslovni sastanak**, niti joj je to svrha.
- ▶ Mail treba da ima **naziv – subjekat** (*subject*) **koji odražava sadržaj**. Vrlo često primalac vašeg maila ima još brojne druge mailove koji čekaju odgovor i često će mu baš nazivi mailova biti način na koji će određivati prioritete.
- ▶ Ukoliko je email koji ste primili **veoma bitan**, a niste u mogućnosti da odgovorite odmah na njega, **potvrdite** pošiljaocu da ste ga dobili.
- ▶ Obavezno **pročitajte email prije slanja!**
- ▶ Koristiti poslovne email adrese za poslovnu komunikaciju.
- ▶ Nismo svi jednako vešti u pisanoj formi, ali, hej! – email komunikacija je ipak vještina, i kao takva, uči se, vježba i unapređuje.

RSS čitač

- ▶ RSS skraćenica znači „vrlo jednostavno preuzimanje“
- ▶ RSS fid (feed) – link koji se unosi u RSS čitač
 - ▶ Npr. http://www.vladars.net/sr-sp-cyrl/vlada/ministarstva/mnk//Media/Vijesti/_layouts/VRSFeeds.aspx
- ▶ RSS čitač Omogućava automatsko preuzimanje sadržaja sa većeg broja sajtova
- ▶ RSS čitač (može se koristiti Email klijent, browser i sl)
- ▶ RSS ikonica
- ▶ Primjer online čitača:
<http://rankica.lotoshosting.com/reader/>

RSS reader – ručno dodavanje izvora

The screenshot shows the Microsoft Outlook interface. The title bar reads "Outlook Syndicated Content (RSS) Directory - Microsoft Outlook (Product Activation Failed)". The ribbon includes "File", "Home", "Send / Receive", "Folder", and "View". The left sidebar shows the "RSS Feeds" folder selected, with a context menu open. The menu options are: "Open in New Window", "New Folder...", "Add a New RSS Feed..." (highlighted), "Import an OPML File...", "Rename Folder", "Copy Folder", "Move Folder", "Delete Folder", "Mark All as Read", "Clean Up Folder", "Delete All", "Show in Favorites", and "Properties...". The main pane displays the "Outlook Syndicated Content (RSS) Directory" page, which includes an RSS icon, the heading "RSS Feeds in Microsoft Outlook", and a "Get started" section. The right sidebar shows a calendar for July 2014 and a task list with the message "There are no items to show in this view." The Windows taskbar at the bottom shows the Start button, several open applications, and the system tray with the time 8:47 AM.

Internet marketing

- ▶ Besplatno i plaćeno internet oglašavanje
- ▶ Web sajt
- ▶ Najčešći kanali
 - ▶ Socijalne mreže
 - ▶ Facebook (odlično targetiranje BiH)
 - ▶ Twitter (slabije targetiranje BiH)
 - ▶ LinkedIn (skuplji kanal za oglašavanje)
 - ▶ Google AdWords
 - ▶ SEO marketing (kako biti prvi na Google pretrazi)
 - ▶ Email marketing
 - ▶ Mailchimp
 - ▶ Marketing filijala (affiliate marketing)

SEO -primjer za riječi „Ricoh Banja luka“

The screenshot shows a Google search results page for the query "ricoh banja luka". The browser's address bar displays the URL: <https://www.google.ba/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=ricoh+banja+luka>. The search bar contains the text "ricoh banja luka".

The search results are as follows:

- Ricoh « Copystar Banjaluka**
copystarbl.com/banjaluka/ricoh/ Translate this page
Prodaja i servis biro-opreme **Banja Luka**. ... Ricoh MP5500 · ricoh-mp5500 · Detalji · RICOH Aficio MP201SPF · ricoh-aficio-mp201f · Detalji ...
- RICOH Aficio MP201F « Copystar Banjaluka**
copystarbl.com/ricoh/...cb/ricoh-aficio-mp201f/ Translate this page
ricoh-aficio-mp201f. Klikni za veću sliku. Aparat u osnovnoj konfiguraciji sadrži funkcije digitalnog fotokopirnog i faks aparata. Namijenjen manjim uredima ili ...
- RICOH Aficio MP201SPF « Copystar Banjaluka**
copystarbl.com/ricoh/...cb/ricoh-aficio-mp201spf/ Translate this page
RICOH Aficio MP201SPF. ricoh-aficio-mp201f. Klikni za veću sliku. Aparat u osnovnoj konfiguraciji sadrži funkcije digitalnog fotokopirnog i faks aparata, ...
- Ricoh Kopir aparati - Banja Luka Donji Vakuf Gradiška ...**
www.pik.ba/?...id... Translate this page
Ricoh Kopir aparati na PIK.ba - prodaja, potražnja, iznajmljivanje i aukcije svih Ricoh Kopir aparati iz cijele Bosne i Hercegovine sa cijenama svih Ricoh Kopir ...
- Ricoh Digitalni - Banja Luka Donji Vakuf Gradiška Istočni ...**
www.pik.ba/?... Translate this page
Ricoh Digitalni na PIK.ba - prodaja, potražnja, iznajmljivanje i aukcije svih Ricoh Digitalni iz cijele Bosne i Hercegovine sa cijenama svih Ricoh Digitalni.

The Windows taskbar at the bottom shows the Start button, several open applications (including a Google search page, Radionica Sarajevo, and 5 Cloud), and the system tray with the time 9:05 AM.

MailChimp

▶ Šta je MailChimp?

- ▶ MailChimp Vam pomaže da napravite specijalno prilagođene email poruke ili newslettere, podijelite ih na socijalnim mrežama, integrišete sa Vašim web sajtom i pratite rezultate Vašeg rada.

▶ Jednostavan za korištenje

- ▶ Nije potrebno programersko iskustvo. Dovoljno je da se registrujete na sajtu mailchimp.com

▶ Neophodan za masovno slanje poruka.

- ▶ Nije dopustivo da slanje masovnih poruka većem broju korisnika šaljete putem Vašeg ličnog emaila jer se to najčešće tretira kao SPAM i serveri često te poruke uklanjaju iz prijemnog sandučeta vaših primalaca.

MailChimp

- ▶ Detaljne statistike omogućiće lakše praćenje efekata Vašeg rada i to:
 - ▶ Broj uspješnih isporuka
 - ▶ Broj otvorenih mailova
 - ▶ Broj prosljeđenih mailova
 - ▶ Broj klikova na Vaš web sajt iz samog emaila
 - ▶ Pregled po korisnicima
 - ▶ Aktivnosti pojedinačnih korisnika (broj otvaranja, način pregleda, datum otvaranje emaila i dr).

MailChimp - Korištenje u nekoliko koraka

1. Registracija na sajtu mailchimp.com
2. Kreirajte „Mail listu“
3. Kreirajte „Template“
4. Kreirajte kampanju klikom na dugme „Create Campaign“
 1. Izaberite tip kampanje, recimo „Regular“ za dizajnirane email poruke
 2. Dodijelite kampanji kreiranu mail listu
 3. Izaberite
5. Pratite rezultete na dugme „Reports“

MailChimp primjer izvještaja

Plaćanje putem interneta

▶ Kreditne kartice

- ▶ Preporuka: zaštititi se odvojenim računom u banci za internet plaćanje kao i manjim iznosima deponovanih sredstava. Ovaj račun se dopunjava po potrebi.

▶ PayPal

- ▶ Najpopularniji način plaćanja online

▶ Skrill

- ▶ Smanjen rizik od krađe naloga

Skrill (MoneyBookers) – izgled okruženja za online plaćanje

Skrill

petruscranko@gmail.com (ID: 43346972) Logout

MY ACCOUNT HELP

Account Overview All Transactions Cards and Bank Accounts Settings

Filter transactions

By date range

Last 90 days

from 02/05/2014

to 31/07/2014

Search

Export CSV

By email or transaction ID

search

Search

	Date	Type	Description	Status	Fees	Amount	Actions
▶	19/05/2014 22:07	➔ Sent	Dejan Kordic	✓ Processed	-0.10	-10.00	
▶	19/05/2014 22:05	⬆ Upload	Visa	✓ Processed	-0.38	+20.38	

ch14.ppt week1_introduction (1).ppt TempMeasColdChain.ppt

Show all downloads...

start | Skrill | My Account - G... | Radionica Sarajevo | 5 Cloud, mobilni uredj... | W trening konsultanti dn... | SR | 9:18 AM

PayPal – izgled okruženja za online plaćanje

PayPal

My Account | Send Payment | Request Money | Merchant Services | Products & Services

Overview | Withdraw | **History** | Resolution Center | Profile

History

PayPal balance: \$0.00 USD

Recent Activity | All activity | Find a transaction

Select [v] 7/1/2008 to 7/31/2014 Show

All activity | All activity (with balance) | Payments received | Payments sent | More filters

In All Currencies

Payments received - Jul 1, 2008 to Jul 31, 2014

Move to Recent Activity | What's this | Payment status glossary

☐	Date	Type	Name/Email	Payment status	Details	Order status/Actions	Gross	Fee	Net amount
☐	May 22, 2014	Payment From	Yieldlove GmbH	Completed	Details		€200.00	-€8.15	€191.85 EUR
☐	Jan 24, 2014	Payment From	cecile mitchell	Completed	Details		\$30.00	-\$1.47	\$28.53 USD
☐	Jun 5, 2013	Payment From	Elance	Completed	Details		\$1,000.00	\$0.00	\$1,000.00 USD

Move to Recent Activity | What's this

The most common payment statuses [View more status types](#)

Cancelled: The sender cancelled this payment.

Completed (referring to a bank withdrawal): Money is being transferred to your bank account. Allow up to 7 days for this transfer to complete.

Completed (referring to a payment): Money has been successfully sent to the recipient.

Denied: The recipient chose not to accept this payment.

Held: Money is being temporarily held. The sender may be disputing this payment, or the payment may be under review by PayPal.

Pending: This payment is being processed. Allow up to 4 days for it to complete.

Returned: Money was returned to the sender because the payment was unclaimed for 30 days.

Unclaimed: The recipient hasn't yet accepted this payment.

Web sajt – važniji elementi

- ▶ Naslov web stranice
- ▶ Korisnički orijentisan
 - ▶ Efektivan sadržaj
 - ▶ Prva posjeta traje oko 30 sec
 - ▶ Slučajna posjeta oko 10 sec
- ▶ Prijava na newsletter
- ▶ Stranica o nama
- ▶ Vaši kontakt podaci

Alibaba.com

- ▶ Najveći sajt na svijetu za online trgovinu
- ▶ Hiljade miliona korisnika
- ▶ Svjetsko tržište za online kupovinu i dostavu
- ▶ Trgovina u 4 koraka
 - ▶ Pronađite proizvod
 - ▶ Izaberite rezultat
 - ▶ Kontaktirajte dobavljača
 - ▶ Zaključak trgovine

Elance.com – freelancing

- ▶ Prema podacima o zaradama iz oblasti freelancinga, **Srbija** je u 2012. godini bila na 12. mestu na svijetu, a 5. u Evropi, sa prosjekom radnog sata od 19.5 dolara, što je 6 puta više od prosječnog radnog sata u Srbiji. Od 2007. do 2012. godine freelanceri su zaradili 5,46 miliona dolara. U **Bosni** je freelancing manje korišten od strane korisnika.
- ▶ Angažovanje kompanija i stručnjaka
 - ▶ Slučajevi kad ne možemo naći stručnjake u zemlji
 - ▶ Jeftiniji rad = veća ušteda
 - ▶ Veća ponuda kvalitetnih stručnjaka / kompanija
 - ▶ Veća specijalizacija
- ▶ Najčešći poslovi koje možete pronaći na Elance i sličnim sajtovima:
 - ▶ Konsultantski poslovi, programiranje, dizajn, prevod...

Za pitanja i nedoumice:

Ranko Petrušić, Centar za informatički razvoj

Email: office@infoars.net

Telefon: +387 66 99 66 00

Skype: petrusicranko

Twitter: @petrusicranko

Hvala na pažnji!